

різноманітних форм художньої творчості спонукає студентську молодь до переоцінки власних художньо-педагогічних здібностей, розвиває естетичне ставлення до культурних надбань, традицій і спрямовує на постійний розвиток і саморозвиток. Саме в студентському театрі як дієвому компоненті професійної підготовки фахівців, майбутні педагоги реалізують набутий естетичний досвід у різних сценічних формах багаторівневої художньо-педагогічної комунікації (етюдах, драматичних монологах, діалогах, інсценізаціях, виставі). Уміння створювати цілісний образ вистави є яскравим результатом набутого естетичного досвіду учасником студентського театру, його реалізацією в якісно нову художню форму. У художніх образах персонажів, створених студентами, відбивається їх індивідуальна неповторність, а в цілісному образі вистави через комунікативну взаємодію видів мистецтв, у процесі художньо-творчої діяльності – колективна естетична неповторність театральних форм діяльності-дії студентського театру.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Баканурський А. Г. Театрально-драматичний словник ХХ століття / А. Г. Баканурський, В. В. Корнієнко. – Київ : Знання України, 2009. – 504 с.
2. Бальме Крістофер. Вступ до театрознавства / Крістофер Бальме. – Львів : ВНТЛ-Класика, 2008. – 269 с.
3. Дизайн: Словник-довідник / Ін-т проблем сучасн. мист-ва НАМ України; За ред. М. І. Яковлєва; Упоряд. : Ю. О. Іванченко, О. І. Ваєрик, О. Г. Бросаліна та ін. ; Редкол. : В. Д. Сидоренко (голова), І. Д. Безгін, Г. І. Веселовська та ін. – К. : Фенікс, 2010. – 384 с.
4. Зязюн І. А. Екзистенціальні особливості педагогічної дії / Іван Андрійович Зязюн // Вісник Черкаського університету. Серія : Пед. науки / Черкаський нац. ун-т імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2012. – Вип. 1. (214). – С. 3–6.
5. Лидер Даниил : Человек и его пространство / Из воскресных бесед с Даниилом Даниловичем Лидером, записанных в его белой мастерской в 1994–1999 годах Александром Клековкиным / Ін-т проблем совр. искусства НАИ Украины. – К., „Арт Економи“, 2012. – 88 с.
6. Образотворче мистецтво / Національна спілка художників України. – Київ, 2011. – Ч. 3–4. – 160 с.
7. Олесь Олександр. Вибране : для серед. та ст. шк. віку / Упорядкув. текстів, підготов. прим. та навч.-метод. матеріалів Т. С. Бакіної. – К. : Школа, 2002. – 352 с. : іл. – (Шкільна хрестоматія).

УДК 7.012.23

*Наталія Дядюх-Богатько  
(Львів, Україна)*

### **П'ЯТЬ ПРАВИЛ У ДИЗАЙНІ: ВІД ПРАКТИКА СТУДЕНТАМ**

*П'ять моментів, які повинен «тримати в голові» кожний дизайнер при створенні дизайн-проекту і розкривають особливості «далекі» від «творчого польоту». 1) Велика різниця між проектом і можливим втіленням. 2) Інновації у виленні, новітні матеріали, тенденції. 3) Залишки на складі, якщо про них не пам'ятати, то можете віддати їх на благодійність. 4) Відповідальність: ви працюєте над проектом у якому несете відповідальність за всі процеси. 5) Калькуляція: розумний і оптимальний кошторис дизайн проекту – це запорука вашого успіху.*

**Ключові слова:** *дизайн, проект, творчий, практика, досвід.*

*Five things that should «keep in mind» every designer to create a design project and reveal the features of the "distant" from the "creative eye". 1) The big difference between a project and a possible incarnation. 2) Innovation in viilenni, the latest materials, trends. 3) The remains of the warehouse, if they are not to remember, you can give them to charity. 4)*

*Responsibility: You are working on a project in which you are responsible for all the processes. 5) Calculation: smart and optimal design of the project cost estimate - is the key to your success.*

*Tags: design, project, creativity, practice, experience.*

**Метою** моєї статті є поділитись практичним досвідом, що викладені у п'яти правилах Наталки Дядюх: велика різниця, інновації, залишки, відповідальність та калькуляція – зі студентами, які обрали дизайнерський фах, про які мені ніхто не розповідав, коли я вчилась. Студентам часто знається, що їх вчать зовсім не того, що їм потрібно. Життя воно десь там за межами, а тут на парах нудно... Ті, у кого виникають подібні думки рекомендую перечитати нарис для студентів, чому вони мають іти на пари, якщо є вибір **Назара Козака** [1].

**З аналізом останніх досліджень і публікацій** з проблеми чого потрібно навчати студентів, найбільш вагомими вважаю тези із форуму сесії Всесвітнього економічного форуму в Давосі у січні 2016. У статті «Майбутнє освіти: уроки невизначеності» модератор, журналіст і ведуча швейцарського телебачення SRF **Сюзан Вилле** розпочинає зі слів Альберта Ейнштейна: «Освіта – все, що залишається після того, як забувається все вивчене в школі». Учасниками дискусії були **Йоханн Шнайдер-Амманн** – президент Швейцарії; **Анжела Хоббс** – професор філософії Шеффілдського університету; **Джиммі Вейлз** – один з творців Вікіпедії, засновник і почесний голова опікунської ради Фонду Вікімедія; **Гордон Браун** – экс-прем'єр-міністр Великобританії та **Алан Дехейз** – виконавчий директор, Adecco Group [2].

Із вітчизняних публікацій рекомендую ознайомитись статтею **Світлани Хутки**, яка викладає у Оксфорді, і пише «у мене ВЗАГАЛІ не стояло питання як мотивувати студентів учитись. Але дуже важливо мати максимально привабливий і варіативний курс, з якого вони зможуть отримати унікальну інформацію. І тоді навіть якщо до вас записався один студент – курс відбудеться. Далі є десь 2-3 тижні, коли учасники визначаються, чи вони лишаються на курсі, чи йдуть з нього. Читають багато. І обмеження в сторінках, в принципі, офіційного немає. Кожний викладач сам вирішує, що робитиме: 1-2 роботи і трохи читання, чи купа текстів і ще групова робота...» [3]. Більший вплив на мою публікацію, ніж наукові монографії, мало коло людей, з якими мене звела доля і які навчили мене того, про що мовчать у ВИШах. Згадаю лише трьох. Це **Єжи Онух**, у співпраці з ним я вперше повірила, що розпорядники фондів це є не заангажовані люди, у яких все куплено наперед. Це **Олесь Дзиндра**, з яким я пізнавала особливості спілкування із замовниками. І це **Орест Шийко** з яким довелось мені пізнавати тонкощі маркетингових таємниць. Люди, які навколо нас – навчають більше, ніж останні наукові дослідження (бо за їх публікацію, ще треба заплатити).

**Актуальність.** Індоктринація дизайну. Не можливо розповісти все при викладі навчального матеріалу, особливо важко зрозуміти, що потрібно студенту, якщо він мовчить і ще нічого не знає. Розвиток технологій іде з турбулентною швидкістю, і це збільшує прірву між тим, що віддавна викладає покоління професорів і чого хоче майбутній роботодавець.

**Виклад матеріалу.** Якщо художники більшість творів малюють у творчому пориві коли рука з пензлем це не наче продовження мелодії душі, то у дизайні все складніше. Тут шлях від ідеї і творчого задуму митця пролягає крізь складний процес технологічного втілення: від креслення чи комп'ютерного проекту до розкрою матеріалів та можливих колірних похибок при втіленні. Ці два шляхи творення є абсолютно різними і вимагають від їх творців різних підходів, навиків, знань.

Дизайнер при творчому проектуванні мусить «тримати у голові» певні правила та винятки. Ми визначили п'ять правил, які на наш погляд (як практика) є надзвичайно важливими окрім базових знань основ композиції т.п., що дають вищі навчальні заклади (як студент у минулому та теоретик у сьогоденні) і про які ми дізнаємось

ставши на граблі реалізації у практику своїх проєктів. Правила та винятки!

**1. Велика різниця!** Уявити і пояснити наперед можливу різницю між проєктом роботи і його втіленням. Якщо замовнику подобається оця фантастична червона сукня, то це означає для вас, зазвичай, довге і дуже делікатне пояснення клієнтці, що її фігура далека від ідеалу, спорт-зал сильно скучає за нею, можливо, але за умови багатьох композиційних та інших відволікаючих моментів, що плавно перетворює ваш твір на абсолютно нову сукню, що буде бездоганною, для конкретної пані.

Теж саме з інтер'єрами красива картинка не факт вдалої реалізації. Є величезна кількість факторів, що варто пояснити клієнту: різниця кліматичних умов (ця картинка зі журналу це середземноморський тип житла, вона не буде пасувати до наших зятяжних дощів, похмурих міжсезонних днів, бо ті на картинці прагнуть тіні і трохи вологості з басейну, а у нас її з неба забагато...)

Поліграфія. Один студент відповідаючи на запитання, чому така велика різниця між ілюстраціями на проєкті (вручну намальованими) і вже поліграфічним виробом, відповів «бо то фотошоп». Фотошоп ні в чому не винний, він лише інструмент. Інші юні дизайнери доводять, що растрове зерно при широкому формі це «вади друку». Любі мої, це лише «вади знань». Знання різниці кольороподачі на моніторі і особливості практичного втілення дуже часто можуть нести жмут несподіванок. Тому дуже важливо уявляти і попереджувати про ці моменти. Лише на дипломі вам можна поправити проєкт під те, що вийшло. Замовників це злить.

Існують винятки. Великої різниці у дизайнерському проєкті і його реалізації звичайно може і не бути. Але таке співпадіння на ранньому творчому етапі дизайнерів є вже винятком, ніж правилом. Досягнути цього вдається з досвідом, з часом - практично, усім.

**2. Інновації!** Успішний креативний дизайнер повинен «тримати у голові» складну кухню наявності матеріалів на ринку. Бо гіперактивні процеси гонитви за сучасними тенденціями спричинили до того, що колекції базових матеріалів: тканин, пластиків, шпону і т.п. змінюються в середньому два рази на рік.

Небезпека використання лише інновацій полягає по-перше, у завищеному кінцевому кошторисі (бо те, що супер-модно і шойно з'явилося на ринку – то так і коштує). По-друге, не факт, що шойно запропонований на ринок матеріал витримає перевірку часом, особливо якщо це стосується проєктування середовища – вплив від УФ променів, перепаду температур, про це ви дізнаєтесь за рік-два від розлючених замовників: заплатили за штучний камінь, стільниця 3 м і на сонці вона розтиснула величезну вітрину. Вина дизайнера, бо він не врахував коефіцієнт розширення матеріалу від перепаду зовнішніх температур. А чи знаєте ви, що певні тверді матеріали досить тверді та гнучкі, на морозі при мінус 15<sup>0</sup>С стають крихкими навіть від легкого дотику? Тому обережніше з тим про, що ви не багато знаєте, використовуйте інновації дозовано.

**3. Залишки!** Пам'ятати, що з матеріалів є на залишку з попередніх разів. Іноді в процесі роботи вам просто необхідно зробити зміну певних частин (не той колір-тон, не та фактура, не той ефект на який ви сподівались). Добре якщо зміна не з вини дизайнера, тоді у вас є шанс, що за неї заплатить хтось інший. Але навіть при такому варіанті, з кількістю виконаних і реалізованих проєктів залишки накопичуються, і якщо їх не залучати при проєктуванні наступних то тоді ваша творча майстерня має всі шанси поступово перетворитися на склад.

Винятком при використанні залишків є орієнтація виключно на залишки. Вважайте, щоб при перегляді ваших робіт не виникло небезпечне враження що всі роботи ви робите з одного рулону. Чи це те саме, що вже було тільки трохи по іншому складено. Залишки потрібно дозовано «підмішувати» до наступних проєктів, а не робити їх основою

**4. Відповідальність!** Тримати руку на пульсі, бути активним учасником, часом

наполегливим контролером всього процесу, починаючи від закупівлі гудзиків чи цвяшків (можливо немає того кольору чи форми), до фінальної здачі реалізованого арт-об'єкту.

Де кому з опонентів, може видатись що дизайнери – це просто, бо віддав ескіз і його друкують, шують, клеять, тешуть... Проте так скажуть тільки не обізнані. Бо на абсолютно будь-якому етапі реалізації мистецького проекту його можна «запороти». Ну я, приміром, одного разу попросила придбати лист матеріалу вказавши колір і його номер – Просто? Виявилось, чоловік до якого я звернулась з проханням має зорову ваду – дальтонізм (це колірна сліпота, спадкова, рідше набута особливість зору людини та приматів, що виражається в нездатності розрізняти один або декілька кольорів. [4]), а продавець у магазині люб'язно дозволила йому взяти лист зі стелажа самостійно, а підписаних номерів з означенням кольору – не було...

Варто також зауважити, що колірна сліпота не означає неможливість бути художником, він просто не буде живописцем. У нас (на кафедрі книжкової графіки та дизайну друкованої продукції, УАД) вже випустились студенти зі подібними особливостями. І дуже складно на професійному і навіть на побутовому рівні помітити у студента дальтонізм. У таких добре розвинуте світло-тонове відчуття композицій, вони прекрасно володіють комп'ютерними програмами, а те, що їх живопис більше нагадує гризаль з одним кольоровим акцентом – лише додає особливого шарму та авторського почерку. Дизайнери, графіки можуть бути з особливостями вад зору прекрасними.

Тому, чим з більшою кількістю виконавців має справу дизайнер, тим складнішою і більш ризикованою є реалізація проекту. У людському факторі дизайнери-модельєри залежні від конструкторів, швачок і моделей, хоча останнім може й видатись що їх експлуатують... А виконувати все самостійно можуть лише дизайнери початківці.

У дизайнерів, що працюють з кінцевим поліграфічним продуктом – початковий етап може бути «без хмарним», проте фініш – кольороподіл, попадання «в пантон», граматура паперу, обріз формату – моменти які можуть зіпсувати не лише настрої автору, а й його ім'я (бо відповідь на запитання «Хто ж так робить? – є на кожній останній сторінці тиражу) та ймовірно цього замовника наступного разу у вас не буде. Рекомендація від практика: при можливості, робіть «пробники», тобто пробні екземпляри.

Проектування у просторі – все ті ж проблеми. Я була свідком «розбору польотів», коли робочі за один день умудрились перекрити морилкою дві стіни будинку із кругляку, три рази - логіка робочих, щоб добре взялося!!! Шок замовника і дизайнерів: замість легкого тону етно-хати, чорні стіни як у хатки баби Яги. Крик замовника (бо морилки треба ще!!!) і ступор дизайнера як вийти з такого експромт-ефекту...

У спостереженні все ж таки також є винятки. Ви дизайнер, в першу чергу творча особистість, тому не можете і не повинні абсолютно за все-все відповідати. Ваш обов'язок при передачі дизайн-проекту перевірити чи вірного результату ви очікуєте. Чи швачка (тесля, маляр, принтер) можуть видати кінцевий продукт таким як вам потрібно? Ви як дизайнер повинні довіряти частину реалізації (бо інакше забудете про творчість) але обов'язково перевірити ваш продукт при отриманні від підрядчика (а вони люблять вам його віддати вже красиво запакованим, а ви лише розрахуйтеся). То ж винятком у спостереженні є 1) найняти особу яка це буде робити змість вас: майстер у швейному цеху, що замість вас буде все контролювати, прораб, що буде гаркати на недолугих «роботяг», менеджера по реалізації 2) створити співпрацю з колективом професіоналів яким ви довіряєте (Знаєте як це важко? - то, мабуть, ви вже практик).

**5. Калькуляція.** Важливість об'єктивного кошторису непотрібно обговорювати. Якщо ви митець початківець, то за кожну свою похибку кошторисі будете нести відповідальність. Якщо ви не врахували всі фактори ринку (змінний курс

валют) чи вагайтесть до останнього з певними елементами (а їх вже не має, а дет-лайн цього тижня), то та ноша відповідальності може боляче бити вас по власних кишнях, допоки не навчить бути ощадливими. У випадку якщо ви плануєте кошторис із великим фінансовим запасом, то інші небезпеки: 1) ви будете не конкуренто спроможні на ринку (бо на цей самий кінцевий виріб хтось витратить меншу кількість матеріалів); 2) матеріали куплені «із запасом», навіть оплачені спійманим замовником, поступово перетворять ваш творчий простір на склад.

Кошторис!!! – розумний і оптимальний – це запорука вашого успіху.

**Висновки.** Невдалість дизайнерського проекту може впливати навіть з акцентування лише одного з вищеперелічених пунктів: інноваційних матеріалів, ощадливість у залишках, мінімальна калькуляція, абсолютно все контролювати. Проте найвагомим фактом вашої успішності, як дизайнера буде кількість зреалізованих вами проектів. Саме кількість у минулому, що вказуватиме на ваш досвід, кількість вже випробуваних на комусь помилок...

Вчитись ніколи не пізно. Без бази знань фундаментальних дисциплін, що дають мистецькі ВИШІ також неможливо. Бо найбільше здивувань у митців-дизайнерів як раз виникає коли вони вже «влізли» у бізнес кухню, що їхніми конкурентами є люди із набором бізнес-технічних знань з інституту, про з абсолютно відсутньою мистецькою базою. Бо для таких «псевдо-дизайнерів» достатньо є зайти на сайт Пантон і вибрати колір, що модний цього сезону, підтверджуючи цим і свою правоту.

Якщо ви обрали фах дизайнера – не засмучуйтесь, що не знаєте всього! Ваша кретивність буде вам завжди в пригоді, просто не зупиняйтеся у відкритті нових горизонтів!

## ЛІТЕРАТУРА

1. Козак Н. *Нафіга їти на пари, якщо можна піти на пиво?* [електронний ресурс] // [http://www.academia.edu/2622638/Нафіга\\_їти\\_на\\_пари\\_якщо\\_можна\\_піти\\_на\\_пиво\\_](http://www.academia.edu/2622638/Нафіга_їти_на_пари_якщо_можна_піти_на_пиво_) – Львів, 2013.
2. *Будущее образования: уроки неопределенности: Тезисы сессии Всемирного экономического форума в Давосе* // [Електронний ресурс] <http://biz.liga.net/upskill/all/stati/3225018-budushchee-obrazovaniya-uroki-neopredelennosti.htm>. Дата доступу: 23.01.2016.
3. Хутка Світлана. *Світлана Хутка: як це – викладати у Стенфорді* // [Електронний ресурс] <http://osvita.ua/blogs/49525/>. Дата доступу: 22.01.2016.
4. *Дальтонізм* [електронний ресурс] // <https://uk.wikipedia.org/wiki/дальтонізм>. Режим доступу: 5.02.2016.

## СЕКЦІЯ №2

### ЕТНОДИЗАЙН: ЕСТЕТИКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

*Володимир Федь  
(Слов'янськ, Україна)*

#### **ЕСТЕТИКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ЕТНОДИЗАЙНУ**

Сучасна наука відходить від техноцентристського тлумачення дизайну до його визначення в просторі соціальних комунікацій в контексті візуального повороту, коли формується сучасна метамова, нова неопіктографія, що реалізує своєрідні комунікативні алгоритми невербальної комунікації. Етнодизайн вписується в коло сучасних комплексних дисциплін, які виникають на гранях міждисциплінарного